

ИЛИНДЕНСКИ ЛИСТЪ

ИЗДАНИЕ НА РЪКОВОДНОТО ТЪЛО НА ИЛИНДЕНСКАТА ОРГАНИЗАЦИЯ

Редакция и администрация: ул. „Пиротъ“. № 5. ————— Телеф. 2-19-32 ————— Цена 2 лв.

„ILINDENSKY LIST“ — Rédaction et administration: rue „Pirot“, 5. — Sofia, Bulgarie

Величественъ, безсмъртенъ

БИБЛИОТЕКА
при Народно читалище
"Отец Паисий-1919"
Салонски

За македонския българинъ една дума ще остане за винаги паметна, огнена — думата „Илинденъ“.

За македонската душа, за македонското сърце тая дума има нѣкаква неуведаема магическа сила. Тя властвува надъ хилядитѣ, надъ времето и блести непомрачена, непомрачаема като священо

градската гръцка патриаршия. Се можеха да останат примирени подъ робството на турския управникъ, особено пъкъ следъ като видѣха, че братята имъ отъ дветѣ страни на Стара планина се сдобиха съ пълни свободи и независимост.

Съзнанието и чувството за национална чест и достойнство, и жаждата за свобода и за незави-

гр. Крушово

знамение на македонското небе и — като чудо.

Илинденъ 1903 година.

На тоя день, преди тридесет и пет години надъ македонското въстание срещу тогавашното турско управление. Българитѣ отъ Охридъ, отъ Скопие, отъ Солунъ, Битоля и Костурско, които водѣха — първи въ редицитѣ — борби за духовно освобождение на българския народъ отъ игото на цар-

симумъ у българитѣ въ Македония бѣха вече дошли до най-високия си градусъ.

Готовността да се жертвува всичко отъ онова, което може да съставлява лично благополучие и щастие, за да се извоюва свобода за Македония, бѣ действителна у грамадното мнозинство отъ македонскитѣ българи.

Психологическата, нравствената подготовка на народа въ Македония въ навечерието на Илин-

день 1903 година за една масова решителна народна акция, за решително и сжбодносно сражение със тиранията бѣ завършена съ резултатъ, какъвто рѣдко може да се намѣри въ историята на народнитѣ борби за свобода: всички българи въ Македония, въ надвечерето на великия часъ за разплата съ силитѣ на угнетителитѣ, бѣха обзети отъ празнично опиянение, отъ единъ националенъ екстазъ, въ който можеха да се откриятъ признаци тѣ на едно изключително величие на духа.

Свобода — това бѣ единствения зовъ, единичкия копнежъ, единичкия смисълъ на живота. Нуждата отъ свобода бѣ станала много по-голяма отъ нуждата отъ въздухъ. Гърдитъ на дълъ народъ се раздвѣаха и заднуваха отъ страшната жажда за свобода. Имаше нищо по-свето, по-назначено отъ свободата: Имаше лични дребни удоволствия, нужди и щастия; интереси и влечения къмъ науки, изкуства и отвлечени философии, дори грижитѣ и дългѣтъ къмъ домъ и челядъ — всичко това бѣ подчинено на единствено великото и единствено смислената и реална нужда и задача: извоюване на свобода за Македония.

Не щеме ний богатства,
Не щеме ний пари,
Но искаме свобода,
Човѣшки правдини.

Тази пѣсень се пѣше преди избухването на илинденското въстание по гралове, по паланки и селища надлъжъ и наширъ изъ Македония отъ ученици въ прогимназии и въ гимназии; отъ учители, отъ еснафи и занаятчийски работници, дори и отъ търговци, които, както се знае, имаше по-вече вкусъ къмъ непосредственитѣ материалини блага, отколкото къмъ миражитѣ на едно просветленичско бѣдеще, подготвяно отъ идеалисти. И пѣше се тази пѣсень не както често се пѣятъ пѣсни главно заради приятния имъ ритъмъ и хубавата имъ мелодия, но заради смисъла на думитѣ ѝ, като единъ хоръвъ, задруженъ и всегласно и открито даденъ обетъ, че македонскитѣ българи, наистина не се блазни отъ богатства и пари; че той ги смѣта за нищо и ги презира въ сравнение съ богатството, което представляватъ свободата и човѣшкитѣ правдини.

Кой научи народа на тази пѣсень? Мъжно е, почти е невъзможно да се каже да научилъ на една пѣсень и следъ туй да го карашъ да я пѣе. Особено пъкъ пѣсень, чрезъ която да изразява отказване отъ материалини блага въ името на висши духовни нужди, каквато е тая за свободата.

Не агитатори, не диктатори учеха македонскитѣ българи на тая пѣсень — тя сама заквѣтъ въ душитѣ на мало и голямо изъ Македония и сама стана общонародна, защото това, което тя говореше, това къмъ което тя зовеше не бѣ ново, не бѣ чуждо за всички македонски българи, всламенени и решени дружно да поведатъ огнената борба, обединени именно въ общо разбиране и въ общъ стихненъ стремежъ къмъ свобода.

Тукъ трѣбва да се подчертае особеностя характеръ на чувствата и стремежа за свобода у македонския българинъ. То не бѣ — и до днесъ не е — само първично елементарно и еднакво по характеръ, както у всѣки човѣкъ, чувство за свобода. То е, освенъ туй и едно чувство отъ повишана разредъ, една особено силна чувствителностъ къмъ човѣшкитѣ неправди, които дава свой оригиналенъ обликъ на борбитѣ за свобода, водени десетилѣтия отъ македонския българинъ, и която

поглыта значителенъ дълъ отъ духовната енергия на този българинъ, като го прави да отзвучава съ по-вече темпераментъ, по-дълбоко на нравственитѣ обществени прояви — още повече, когато тѣ съ неправди, отклонения или престѣпления, — отколкото на други обществени прояви.

Така, нажежено до последна степенъ чувството за разплата съ тиранията у македонскитѣ българи — какво оставаше? — Да се набавятъ всички необходими материалини сръдства за успѣшното сражение на турската империя? Или да се избере най-подходящиятъ моментъ, когато би могло съ пълна сигурностъ да се разчита на нравствена и физическа подкрепа отъ европейскитѣ сили?

Нито едно, нито друго. Никой никога не би могълъ да снабди Македония съ достатѣчни сръдства за разгромване на турската въоръжена сила; никой никога не би могълъ да каже, че тоя именно, а не оная е моментътъ, когато Европа — както тогава се наричаха за по кратко великитѣ европейски сили — действително ще подкрепи македонскитѣ въстаници.

Оставаше, прочее, тази сгорепена, разпалена висша нравствена енергия на македонското българско население да се хвърли съ свещенция си и прекрасенъ устремъ въ неравната, но славна борба съ турския аскеръ. Това за македонскитѣ българи не бѣ епизодъ; не бѣ изкуствено създадена психоза; не бѣ национално лекомислие, а една повелителна необходимостъ, една действителна нужда; една тържествена, логична стѣпка въ пътя на националното развитие.

И Македония я направи тази стѣпка съ пълно и просветлено съзнание, съ цѣлостенъ духъ и достойно — по-достойно не би могло.

Стана илинденското въстание.

Ето защо Илинденското въстание, колкото по-се отдалечаваме отъ него, то все по-мощно се издига на историческия хоризонтъ като жива сила, която сочи нашия пътъ, а не се топи като прозраченъ силуетъ отъ едно минало, въ което е зарегистриранъ като една любопитна отживѣлина.

Съ историческитѣ събития е както съ планинитѣ. Когато човѣкъ е много близо до тѣхъ, не може да ги обхване въ цѣлтя имъ ръстъ и да ги обземе въ истинското имъ значение и величие. Трѣбва да мине малко време — за сѣбитията и малко разстояние — за планинитѣ, за да може да направи това. Но и съ сѣбитията става това, което става съ планинитѣ, когато човѣкъ се отдалечи пъкъ твърде много отъ тѣхъ. Отъ такава голяма далечина тѣ започватъ да избѣдяватъ на хоризонта, да намалаватъ и да се изгубаватъ.

Съ Илинденъ, обаче, това не става, въпреки доста дългия периодъ отъ тридесетъ и петъ години. И то е за туй, защото неговото значение и неговото величие, за сѣга поне, не е въ незавършенитѣ му още исторически контури, а въ дългитѣ въ националната му динамична сила, блестящо проявена презъ 1903 година, но неизчезаваща, неприключила историческата си задача. Тая сила чакъ нови моменти за проявление, тя е свързана чрезъ живи връзки съ сръдцата на македонскитѣ българи и отъ 1938 година, ето защо тя се движи съ величествения образъ на Илинденъ 1903 заедно съ насъ и внастува надъ сръдцата ни не като скѣлъ споменъ, а като съвестъ и дългъ.